

Til mottakere etter liste
nederst i dette brevet

Saksbehandler, innvalgstelefon

Line Andersen, 61 26 60 71

Tilbakemelding til rakfiskprodusentene i Valdres:

Behov for en totalrevidering av tillatelser til oppdrettsanleggene etter forurensningsloven

Statsforvalteren var på befaring hos alle de seks etablerte rakfiskprodusentene i Valdres i perioden 7.-8. juni og 10. august 2021. Vi signaliserte at vi ville komme med en tilbakemelding vedrørende eksisterende utslippstillatelser og veien videre. Tillatelsene etter forurensningsloven er svært gamle og har mangelfulle vilkår vurdert etter dagens standard. Anleggene står for en stor andel av de menneskeskapte utslippene av næringsstoffer til Begnavassdraget, som er betydelig påvirket av både vannkraftregulering og utslipp. For å redusere den totale belastningen og bedre tilstanden til vassdraget, er det behov for tiltak rettet mot både landbruk, spredt avløp og oppdrettsanleggene. De siste årene har også situasjonen for Oslofjorden blitt løftet høyt på dagsorden. Livet i Oslofjorden er sterkt truet, og Innlandet må bidra ved å redusere utslipp til alle våre vassdrag som drenerer dit.

Statsforvalteren ser på denne bakgrunnen behov for å gjøre en totalrevidering av tillatelsene med hjemmel i forurensningsloven § 18. Vi ber dere samtidig om å vurdere mulighetene for å gå sammen om nye og mer moderne oppdrettsanlegg, som vil gjøre det enklere å oppnå gode renseresultater. Vi vil sannsynligvis også inkludere vilkår for utslipp av avløpsvann fra slakting og bearbeiding av fisken i nye tillatelser.

Statsforvalteren vil be om å få tilsendt nødvendig informasjon innen en nærmere angitt frist, som grunnlag for å gjennomføre revideringen og utarbeide nye tillatelser. Nødvendig informasjon er i utgangspunktet tilsvarende kravene til innhold i søknad om ny tillatelse.

Statsforvalteren sender dette brevet i samråd med Innlandet fylkeskommune, som nå er myndighet for konsesjoner etter akvakulturloven. Vi ønsker en god dialog med rakfiskprodusentene om fornying av tillatelsene. Siden Mattilsynet også er i gang med oppfølging av dere etter sitt regelverk, har vi gått sammen om å invitere til et felles møte på Fagernes den 27. juni 2023. Vi viser til egen invitasjon som er sendt ut. Frist for å sende inn søknader om nye tillatelser etter forurensningsloven vil være et drøftingspunkt i møtet.

Bakgrunn

Fylkesmannen i Oppland gav i årene mellom 1989 og 1997 utslippstillatelser for rakfiskprodusentenes oppdrettsvirksomhet. Disse utslippstillatelsene regulerer tillatt produksjonsmengde i hvert anlegg og har noen vilkår knyttet til fôrfaktor og rensing av utslippsvann, men har ellers relativt få vilkår sammenlignet med nyere tillatelser etter forurensningsloven. Produksjonsrammene for matfisk for de ulike anleggene varierer fra 10 – 35 tonn i året. To av anleggene har i tillegg også tillatelse til hold av 300 000 settefisk.

Forurensningsmyndigheten kan ta initiativ til en full revisjon av en tillatelse når den er eldre enn 10 år. Denne 10-års-regelen følger av forurensningsloven § 18 tredje ledd, hvor det heter at tillatelser i alle tilfeller kan tilbakekalles eller endres når det har gått 10 år eller mer. Det er en uttalt målsetning at eldre utslippstillatelser i alle bransjer som Statsforvalteren er ansvarlig for skal revideres. En slik revidering kaller vi en totalrevidering og betyr at vi gjør en helhetlig vurdering av alle vilkår i tillatelsen. På denne bakgrunnen utsteder vi en ny, oppdatert tillatelse.

Siden utslippstillatelsene er av eldre dato, har Statsforvalteren varslet muntlig overfor virksomhetene at tillatelsene skal revideres. En slik revisjon innebærer at hele virksomhetens forurensningspotensiale, vilkårene i tillatelsen og vurderinger av disse gjennomgås på nytt og at nye vilkår kan stilles.

Oppdrettsnæringen i Valdres har lenge vært i dialog med både fylkeskommunen og Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen) og ytret ønske om revidering av konsesjonene for å øke produksjonen. Imidlertid har ingen søkt om konkrete endringer hittil.

Med utgangspunkt i denne dialogen ga Oppland fylkeskommune, i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, et oppdrag til Akvaplan-niva AS i 2013-2014. Dette gikk ut på å gjennomføre et større måleprogram og vurdere aktuelle tiltak og forbedringer ved anleggene¹. Basert på målingene ble de samlede utslippene av totalt fosfor og totalt nitrogen beregnet til å ligge under de tidligere beregnede utslippene for alle anleggene, men det kom for øvrig lite ut av dette oppdraget. Data om produksjon, fiskebiomasse og fôr-forbruk gjennom produksjonssesongen for de ulike anleggene var heller ikke tilgjengelig eller godt nok dokumentert for å kunne beregne utslipp i forhold til mengden fisk som ble produsert ved hvert enkelt anlegg.

¹ «Tiltaksorientert overvåking av utslipp fra 6 fiskeoppdrettsanlegg i Valdres, NordAurdal og Vestre Slidre kommuner 2013 - 2014» (Akvaplan-niva AS, rapport 6389-02, 2015)

I 2018 fikk rakfiskprodusentene gjennomført en vurdering av mulighetene for vekst av Nofima². Vurderingen ble delvis finansiert av midler fra fylkeskommunen. Denne vurderingen bygger i hovedsak på innhenting av data fra produsentene gjennom en befaringsrunde og besvarelse av et spørreskjema, og kommer blant annet med noen generelle råd om hvordan virksomhetene kan redusere sine utslipp. Konkrete råd til hvert anlegg følger i separate vedlegg sendt til hver enkelt produsent. Disse vedleggene er konfidensielle. Statsforvalteren etterspurte disse i forbindelse med befaringsrunden sommeren 2021, og fikk tilgang til ett.

Selv om rapporten fra Akvaplan NIVA (datert 2015) viste noe lavere utslipp enn tidligere beregnet, er det ingen tvil om at oppdrettsanleggene i Valdres bidrar i vesentlig grad med utslipp av næringsstoffer til Begna-vassdraget. For månedene juni til september er det tidligere beregnet at utslipp fra fiskeoppdrett står for ca. 60 % av den menneskeskapede fosfortilførselen til vassdraget (Akvaplan-niva AS, 2015). Utslippene fra oppdrettsanleggene i Valdres går ut i Begnavassdraget i henholdsvis Slidrefjorden, Ferisfjorden/Strondafjorden, Fløafjorden og Aurdalsfjorden (Dokkafjorden). Alle disse delområdene er betydelig påvirket av vannkraftregulering og utslipp fra akvakultur, avløpsanlegg og jordbruk. Alle delområdene («vannforekomster» i henhold til vannforskriften) er definert som sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) begrunnet i påvirkninger fra vannkraft.

I henhold til vannforskriften skal disse vannforekomstene beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at disse skal ha minst godt økologisk potensial og god kjemisk tilstand (jf. § 5 *Miljømål for kunstige og sterkt modifiserte vannforekomster*). De fleste har et godt økologisk potensial i dag, med unntak av Ferisfjorden, som har moderat økologisk potensial. Tilstanden for fosfor varierer fra god i Slidrefjorden, moderat i Ferisfjorden til god i Strondafjorden, Fløafjorden og Aurdalsfjorden. Nitrogen-tilstanden (ammonium) er moderat i Fløafjorden, svært god og god i de andre. Begna mellom Strondafjorden og Fløafjorden har godt økologisk potensial, men eutrofieringsindeks for begroingsalger har moderat tilstand. Denne indeksen avdekker primært belastning av næringssalter. I vannforvaltningsplanen for perioden 2022-2027 er det satt opp tiltak rettet særlig mot landbruk, spredt avløp og oppdrettsanleggene for å redusere den totale påvirkningen på vassdraget.

Signaler fra Statsforvalteren om veien videre

Samtlige av rakfiskprodusentene har gitt tilbakemelding til Statsforvalteren på at det i utgangspunktet er ønskelig med videre drift av oppdrettsvirksomheten og at en økning i produksjonen er ønskelig hvis dette tillates. På bakgrunn av tilstanden for Begnavassdraget som vi har redegjort for over, står Statsforvalteren fast på tidligere signaler om at det ikke er ønskelig med en økning i utslippet av næringssalter og organisk stoff. Med utgangspunkt i vannforskriften vil det overordnede målet for ny behandling etter forurensningsloven heller være å redusere det totale utslippet. Dette gjelder særlig for fosfor, men kan også omfatte andre deler av utslippene. Virksomhetene må derfor ha et tydelig søkelys på

² «Sustainable increase in production for Valdres Rakfisk BA” (Nofima, rapport nr. K-88/2018)

hvordan miljøpåvirkningen fra det enkelte anlegg kan reduseres og ikke skal øke ved en ev. produksjonsøkning.

Vårt inntrykk fra befaringsrunden er at de enkelte rakfiskprodusentene har ulike holdninger til samarbeid om større og mer moderne RAS-anlegg for oppdrett av fisk til rakfiskproduksjonen. Vi ber dere vurdere muligheten for å gå sammen, drøfte og vurdere dette nærmere. Statsforvalteren vil peke på at det er enklere å oppnå gode renseresultater i nye og større RAS-anlegg enn for eksisterende anlegg. Det betyr at det vil kunne være enklere å få tillatelse til en økning av produksjonen ved samarbeid om slike anlegg enn ved tiltak på eget, eksisterende anlegg.

Uavhengig av om det enkelte firma ønsker å inngå samarbeid om større anlegg, utvide egen produksjonen eller videreføre dagens produksjon, vil Statsforvalteren be om at dere sender oss informasjon tilsvarende søknad om ny utslippstillatelse etter forurensningsloven (se nedenfor).

Under befaringsrunden i 2021 så vi ikke nærmere på den delen av virksomheten dere har som dreier seg om slakting og videre bearbeiding av fisken, og håndteringen av utslipp av avløpsvann fra disse prosessene. Vi vil be om tilsvarende opplysninger / søknad også for denne delen av virksomheten, for å vurdere om dette utslippet skal inkluderes med vilkår i nye tillatelser.

Når søknadene foreligger hos Statsforvalteren, vil vi ta stilling til og vurdere hver enkelt søknad for seg. Prinsippet om likebehandling veier tungt, og det er mål at vilkår skal være like. De ulike virksomhetene og anleggene må likevel gjennomgå en realitetsbehandling der det enkelte anleggs forurensning vurderes opp mot miljøpåvirkning og resipientens tilstand og tåleevne. I tillegg skal Statsforvalteren vurdere den enkelte søknad og anlegg med hensyn på den totale belastningen/forurensningen til resipientene.

Fylkeskommunens rolle

Fylkeskommunen er myndighet for akvakulturkonsesjoner. Dette betyr at fylkeskommunen er tildelingsmyndighet, og har ansvaret for å koordinere behandlingen av akvakultursøknader og fatte vedtak etter akvakulturloven i spørsmålet om konsesjon. En revidering av utslippstillatelsene etter forurensningsloven vil ikke automatisk føre til behov for nye akvakulturkonsesjoner og slik en ny saksbehandling hos fylkeskommunen, men kan gjøre det hvis utslippstillatelsen blir endret på en slik måte at det endrer innholdet i selve akvakulturkonsesjonen. Dette fordi det må være sammenheng mellom konsesjonen etter akvakulturloven/laksetildelingsforskriften og tillatelsene etter sektormyndighetenes regelverk, da disse ligger som er ett av flere vilkår for konsesjonen. Oppsummert kreves det ny saksbehandling hos fylkeskommunen og ny konsesjon etter akvakulturloven hvis:

- Sektormyndighetene endrer sine tillatelser på en slik måte at det endrer innholdet i selve akvakulturkonsesjonen
- Produksjonsvolumet skal endres
- Lokalitet/areal endres

- Andre endringer i produksjon eller drift fører til at det ikke lengre er i samsvar med gjeldende akvakulturkonsesjon

Hvis noen produsenter ønsker å søke om økt produksjonsvolum, bør dette sees i sammenheng med revideringen av tillatelsene etter forurensningsloven. Det er en fordel om behandlingen etter forurensningsloven og akvakulturloven koordineres, slik at den reviderte utslippstillatelsen tar utgangspunkt i det nye produksjonsvolumet. Produsentene må også tenke over om en økt produksjon fører til et økt vannforbruk og derav et økt behov for vannuttak. Dette gjelder også hvis vannuttaket endres selv om produksjonsvolumet er uendret. Dette krever i så fall en behandling fra NVE etter vannressursloven, og må gjennomføres før en søknad om økt produksjonsvolum sendes.

Krav til innhold i en søknad til Statsforvalteren

For å kunne gjennomføre en totalrevisjon med en helhetlig vurdering av alle vilkår i tillatelsen, vil Statsforvalteren ha behov for informasjon tilsvarende kravene til en søknad om tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven. Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) [§ 36-2](#) gir føringer på hva en slik søknad må inneholde. Vi ber dere besvare disse punktene når dere søker til oss.

Punktene 7, 8, 12 og 13 er spesielt viktige momenter som Statsforvalteren vil vektlegge særskilt ved behandling av søknaden. Følgende temaer som vi har snakket om på befaringene inngår i dette:

- *Dokumentasjon av utslipp av næringssalter og organisk stoff*
Det vil være helt nødvendig at virksomheten klarer å dokumentere sitt utslipp av næringssalter og organisk stoff til vann da dette vil være et vilkår i nye tillatelser. Dette er uavhengig av om det gis tillatelse til økt produksjon eller ikke. Virksomheten må ta høyde for at utslippene i utgangspunktet skal kunne beregnes både ved prøvetaking og analyse av utløpsvann og gjennom et forenklet massebalanseregnskap³. I søknaden må det derfor gå detaljert frem hvordan virksomheten tenker å dokumentere utslippet sitt.
- *Rensing av utløpsvann*
Virksomhetene må redegjøre for hvordan utløpsvann renses og hvor mye av næringssaltene og organisk materiale som holdes tilbake i renseanordningen. Videre må virksomhetene redegjøre for hvilke konkrete tiltak som kan iverksettes for å oppnå en økt rensegrad. Tiltak som kan gjøres på eller i tilknytning til selve oppdrettsanlegget, dvs. mest mulig rensing nær kilden, bør prioriteres. Dette blir spesielt viktig om virksomheten ønsker en økt produksjon av oppdrettsfisk. I søknaden må det gå frem hvordan virksomhetene skal dokumentere rensegrad og utslipp (se også punkt 1).

³ Beregninger av faktiske årlige utslipp av fosfor (tot-P), nitrogen (tot-N) og organisk stoff (TOC), der fôrforbruk, opplysninger om fôrets innhold, opptak i produsert fisk (inkludert død fisk), og mengder i slam som tas ut av systemet, inngår.

- **Fôrforbruk og fôrfaktor**

Virksomheten må redegjøre for eksisterende og ev. planlagt fôrforbruk, fôrtyper og fôrfaktor. Det er et mål i seg selv at fôrfaktoren skal være så lav som mulig da dette medfører lavere utslipp til vann og vassdrag. Det kan være aktuelt å stille krav om maksimalt fôrforbruk og fôrfaktor i nye tillatelser. Fôrforbruket, samt fôrets innhold og egenskaper, er sentrale faktorer som får betydning for hvor store utslippene fra virksomheten vil være.

Vi ber dere også ta med alle relevante opplysninger dere har om utslippene fra slakting og videre bearbeiding av fisken, herunder vannmengder, innhold, renseinnretninger og utslippspunkt.

Vi gjør oppmerksom på at saksgangen generelt sett går raskere når vi får inn komplette søknader. Ved behov vil vi etterspørre utfyllende opplysninger. Vi kan kreve ytterligere opplysninger enn de som er listet opp i forurensningsforskriften § 36-2 dersom det er nødvendig for vår behandling av saken.

Varsel om endring eller tilbakekalling av tillatelser

Med hjemmel i forvaltningsloven § 16 forhåndsvarsler Statsforvalteren krav om endring i tillatelser gitt i medhold av forurensningsloven for Haadem Fisk AS, Hande Fiskeoppdrett, Lofoss Fisk AS, Noraker Rakfisk AS, Røn Gard DA og Trøsvik Gård, eller eventuelt tilbakekalling av disse jf. forurensningsloven § 18 tredje ledd dersom Statsforvalteren ikke får tilstrekkelig informasjon om videre virksomhet.

På denne bakgrunnen ber vi dere om å sende inn informasjon / søknad om tillatelse for videre virksomhet etter forurensningsloven § 11.

Vi vil ettersende en nærmere angitt frist for å sende inn informasjon / søknad om tillatelse.

Invitasjon til nærmere gjennomgang i et felles møte 27. juni

Statsforvalteren sender dette brevet i samråd med Innlandet fylkeskommune, som nå er myndighet for konsesjoner etter akvakulturloven. Vi ønsker en god dialog med rakfiskprodusentene om den nødvendige fornyingen av tillatelsene. Statsforvalteren er vel kjent med at produksjon av rakfisk er en viktig næring i Valdres, og vi forstår at en slik prosess kan være krevende for dere.

Siden Mattilsynet er i gang med oppfølging av dere etter sitt regelverk, har vi gått sammen om å arrangere et felles møte i Valdres næringshage på Fagernes tirsdag 27. juni. Det vil bli satt av god tid til spørsmål og dialog i dette møtet. Fristen for innsending av informasjon / søknader om fornyede tillatelser vil være et drøftingspunkt i møtet. Vi viser til egen innkalling.

Dersom dere skulle ha spørsmål, kan dere også ta direkte kontakt med oss!

Med hilsen

Tore Pedersen (e.f.)
avdelingsdirektør

Line Andersen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakerliste:

HAADEM FISK AS	Faslevegen 60	2920	LEIRA I VALDRES
Erik Eggum	Garlivegen 311	2920	LEIRA I VALDRES
RØN GARD DA	c/o Endre Røn, Tyinvegen 1507	2960	RØN
NORAKER RAKFISK AS	Oslovegen 749	2910	AURDAL
TRØSVIK GÅRD V/AUDUN TRØSVIK	Vestsidevegen 1947	2967	LOMEN
HANDE VALDRES RAKFISKEN AS	Tyinvegen 1832	2960	RØN
HANDE FISKEOPPDRETT K. Hande	HANDE	2960	RØN
LOFOSS FISK AS	v/Endre Røn	2960	RØN
HAADEM AKVAKULTUR AS	Faslevegen 60	2920	LEIRA I VALDRES
VALDRES RAKFISK BA	c/o Trøsvik Gård, Vestsidevegen 1947	2967	LOMEN

Kopi til:

Mattilsynet	Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
Vestre Slidre kommune	Slidrevegen 16	2966	SLIDRE
Innlandet fylkeskommune	Pb. 4404	2325	HAMAR
Nord-Aurdal kommune	Postboks 143	2901	FAGERNES
Norges vassdrags- og energidirektorat	Postboks 5091 Majorstua	0301	OSLO